

Mythologia, Francfort, 1581 - IV, 07 : De Atlante

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[38\] : De Atlante & Endymione](#)

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre IV

Ce document est une version augmentée de :

[Mythologia, Venise, 1567 - IV, 07 : De Atlante](#)

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre IV

[Mythologie, Paris, 1627 - IV, 08 : D'Atlas](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre IV

[Mythologie, Lyon, 1612 - IV, 07 : D'Atlas](#) est une traduction de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Francfort, 1581 - IV, 07 : De Atlante, 1581

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 24/12/2025 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/5943>

Présentation du document

PublicationFrancfort, André Wechel, 1581

ExemplaireRegensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Formatin-8

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 329-336

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Atlas](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

sub exortum canis Sirii, quo tempore per Etesias maximè solet intumescere, aggeres dirupisse, atque Ægyptum inundasse, & illam partem præcipuè cui imperabat Prometheus. Tanta verò facta esse dicitur inūdatio ut omnes ferè homines perierint, quare propius periculo fuit ne per desperationem Prometheus sponte vitam cum morte commutaret. Is autem fluvius ob celeritatem & vim cursus Aquila fuit vocatus, qui intima Ægypti devastabat. Fama est Herculem gnauum cōtinuò obturalle eruptionem, fluviumque in suum alveum conclusisse, quare Græci postea fabulati sunt quòd Hercules Aquilā occiderit iecur Promethei assiduè rediniuum vorantem. Agrætas autem libro decimotertio rerum Scythicarum, quia Aquilam fluvius optimam atque intimam partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum esse datum fabulæ scripsit, quòd Aquila hepate Promethei vesceretur: idque Iouis iussu, quoniam imbres frequentes eius impetum & amplitudinem augerent. At Theophrastus in quibusdam commentariis scriptum reliquit Prometheus dictum fuisse ignem ad homines è cælo detulisse, quia rerum diuinarum & philosophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus ostenderit, primusque oculos illorum ad illa cælestia & sempiterna corpora speculanda erexerit: cui sententiæ astipulantur ea quæ scripta sunt ab Æschylo: atque scripsit Duris Samius, quòd ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante. CAP. VII.

DE Atlante verò quòd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti & Clymenes, vel Asiæ, vel Asopes, vel Libyes, dictum fuit superius. Verum ex hac matrum varietate facillè conicere possumus diversos fuisse Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res gestæ omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Habuit Atlas uxorem Pleionem Oceani filiam & Tethyos, ut patet in libro quinto Fastorum apud Ovidium:

Duxerat Oceanus quondam Titanida Thetyn,

Qui terram liquidis, quæ patet, ambit aquis.

Hinc sæta Pleione cum stellifero Atlante

Iungitur, ut fama est, Pleiades quæ parit.

Suscepit è Pleione septem filias, quas unà cum matre cum

Orion per quinquennium infecutus esset, vt cum ijs congregaretur, illæ Deos tandem precatæ sunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur eam præcibus commotus illas inter sidera, vt fama est, collocauit, quarum nomina ita recëssit Aratus in Astronomicis:

ἑπτὰ δ' ἰκάνει ἐπὶ ῥῆδ' ἠκαλίοντα,
 ἑξ εἰσὶ τερῖο ἰούσαι ἐπὶ ῥῆδ' ἠκαλίοντα,
 Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαινώ τ', Ἡλίκτην τε,
 καὶ Στερόπη, καὶ Ταυγίτη, καὶ Πότνια Μαΐα,

septem illa esse feruntur,

*Quamuis sint oculi hominum sex obuia signa:
 Alcyone, Meropeque, Electraque, diua Celano,
 Taygete, Sterope, praeclaro lumine Maia.*

Sic & ex illis carminibus patet has fuisse filias Atlantis:

Ταυγίτη τ' ἰρόιατα, καὶ Ἡλίκτην κυανώπις,
 Ἀλκυόνη τε καὶ Ἀστερόπη, δ' ἑτα Κελαινώ,
 Μαΐα τε καὶ Μερόπη, τὰς γένετο Φαίδιμος Ἀτλας.
*Taygete suauis, nigra Electraque ocelli,
 Alcyone, Asterope, pariter diuina Celano,
 Et Maia, & Merope: genuit quas splendidus Atlas.*

Quas etiam, cum in capite sint tauri, ita vt duæ cornua, duæ nares, duæ oculos designent, alia in medio frontis, ubi pili vertuntur, collocatae sint, Atlantidas appellauit Virgilius in primo Georgiconum, & sole cum scorpione ex oriente, in vndas cum oppositæ sint demergi inquit in his:

Ante tibi Eoa Atlantides abscondantur.

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuisse Atlantis filias dixerint, & Hyantem fuisse illarum fratrem: qui cum à serpente ictus obuiisset, quinq; illarum ita eius mortem defleuerunt, vt præ dolore denique mortuæ sint. At Iupiter illarum miseris, dicitur in Hyadas eas mutasse, quarum nomina hæc sunt apud Hesiodum:

Φαιόλη ἡ δὲ Κορωνίς, ἵς ἐφ' ἧς τὴν κλίμα,
 Φαίω δ' ἰμερότατα, καὶ Εὐδώρα τὰν πεπλοῦ,
 Νύμφαι, αἳ τ' αὖτε καλεῖουσιν Φύλ' ἀνθρώπων.
*Phaola, siue Coronis, & hinc formosa Cleia,
 Phaoe, Eudoree, implexis crinibus auro,
 Quas Nymphae Hyadas mortales nomine dicunt.*

Alii Ambrosiam siue Coronidem nominarunt, & Eudoram,

&

& Dionei, & Afilæ, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt, quas etiam Bacchi fuisse nutrices crediderunt, & Dodoninas à Dodono Europæ filio nuncuparunt: qui etiam nō ex his, sed aliis parentibus natus arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuisse putent. Quidam Calypso etiam filiam fuisse putarunt Atlantis. Ac neque numerus quidem Hyadum caret controuersia; quoniam Thales Milesius duas tantum esse putauit, quarum altera Borealis, altera Australis nominaretur: Euripides in Tragedia quam de Phæthonte scripserat, tres: Achæus autem quatuor, at Pherecydes, sex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionysum educauerint, qui Hyes dictus est, ut testatur illud Euphorionis;

τῇ ταυροκίρῳσι δαϊνύσῃ μοτίσασα.

Hyæ cornuto Dionysio irata.

Alii à pluuia dictas putarunt, quòd illarum ortus imbrem vernis diebus excipet. Nam certissima sunt illa signa quæ ex ortu Hyadum colliguntur à nauigantibus, ut demonstrauit Euripides in Ione cum ita scribat:

πλεῖας μὲν ἡ γαίης πέτραι δι' αἰθέρας,
ὅ τε φέρωντες ἄρ' ἔσαν. ὑπερθε δὲ
Ἄρετος τριφύες ἑρπύλλαι χρυσεὴν πόλιν.
καὶ λαοὶ δὲ παντοίῃσι γένεσι γένεσι
μοῖσι δὲ χερσὶν, τ' ἄδ' ἐν ταυτοῖσι
σφίγαντες σμῆνον, ἢ τὴν φασφύροισιν
ἔνθ' ἐκείνῃσι δ' ἔσται.

*Pleias medium vadit secans per aethera,
Ensisser atque Orion, at desuper
Postrema cum polo aureo Versa voluitur.
Ac luna plena mensis mediū circum
Oppleuit. Hyades nauitus clarissimum
Signum dedere, & proferens lucem simul
Aurora stellas assequenti.*

Mentionem fecit Pausanias in Arcadicis de Maxa Atlantis filia, quæ nupsit Tegeatæ Lycaonis filio. Et Hom. de Calypso in 1. Odyss. in his:

θία δ' ἐν δώμασι ναίει
Ἄτλαντος θυγάτηρ δολόφρωνες, ὅς τ' ἐκ βαλάνου
πᾶσι βίβρασι δίδωται.

colit atria Dina

Filia prudentis Atlantem, qui alta profundis

Omnia cognovit pelagi.

Fama est Atlantem nationibus Hesperiiis imperasse, habuisse-
que responsum à Themide Parnasia futurum esse, ut à quodam
Iouis filio regno priuaretur, quod testatur Ouid. libro quarto
Metamorph.

memor ille vetusta

Sortis erat: Themis hunc dederat Parnasia sortem:

Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro

Arbor, & hunc prada ritulum Ione natum habebit.

Deinde cum Perseus abscissum caput Medusæ reportaret, pe-
tissetque ab eo ut in hospitium caperetur, reiectus fuit & vi de-
pulsus ab Atlante: quia semper recens in memoria illud ora-
culi responsum haberet. Huic igitur Medusæ caput Perseus o-
stendit ita inquires:

at quoniam parvi tibi gratia nostra est,

Accipe munus ait: lanaque à parte Medusa

ipse retrouersus squalentia protulit ora.

Quantum erat moni factum Atlas.

Alii dixerunt, quod Atlas homo fuit Libycus, qui, ut facilius a-
strorum cursus specularetur, in montem illum solebat ascen-
dere: qui postmodo ab ipso Atlante in propinquum mare per
errorem delapso ac mortuo Atlas fuit appellatus. Polyidus ta-
men dirhyrambicus poeta pastorem fuisse ait Atlantem, qui
fuerit in montem sui nominis à Perseo cōuersus. Mentionem
fecit de hoc monte Strabo libro 17. quem esse scribit in Libya
extra columnas Herculis procedenti ad sinistram, qui fuit et-
iam Dyris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes
communī nomine dicti sunt, neque vllum proprium nomen
habuerunt. Esse verò Atlantem montem altissimum ita testa-
tur Herodotus in Melpomene: ἔχειται δὲ τοῦ ἀλὸς γέφυρα, ἔρεος,
ταῖς ὄψεσιν Ἀτλας, ἵσκει δὲ τὸν οὐρανὸν κυκλοτερὲς πάντα. ὑψιλὸν δὲ
οὕτως ὥστε λίγαν, ὡς τὰς κερυφὰς αὐτοῦ ἐκ οἰάτεσθαι ἰδέναι.
οὐδὲ κοτὶ γὰρ αὐτὰς ἀπὸ πλάτης ἰσφία, οὐτὰ θήριος οὐτὰ χιμῶνος.
τὰ τοιαῦτα ἢ ἄρα ἢ λίγαν οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἀπὲρ τὰς ἢ ἔρεος
οἱ ἄνθρωποι ἢ τοῖς πῶνυμι ἐγγίνοντα. *Est at in hoc mari mōi, cui
nomē Atlas: est autē ubiq; per angustus et teres, ita verò sub-
limis esse dicitur, ut ad illum verticē oculi mortaliū perue-*

nire

nire nō possunt. Neq; ibi unquā vel per astatē vel per hyemē
nubes deesse cōsueverunt. Hunc incola celsi columnā esse di-
cunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo
mons vocantur. Hi populi sunt in extrema parte Libyę ac Mau-
ritanię, qui ex orientem solem conuictus insectabantur, quod
iplos, ipsorumque regionem radiis exureret. Sic etiam Pausa-
nias in rebus Atticorum famam esse inquit, quod mons Atlas
vertice cœlum attingat, tanta est eius altitudo: qui ob frequen-
tiam proceritatemq; arborū, & ob aquarū defluentium copiam
interclusus, nemini accessibilis dicebatur. Huius montis situm
ac sublimitatem ita attingit Virgil. lib. 4. *Æneidos*:

*Oceani finem iuxta solemque cadentem,
Vltimus Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.*

Qui poeta in eo monte describendo omnia hæc & historicè &
fabulosè, tanquam in descriptione alicuius hominis expressit:

*Iamque volans apicem & latera ardua cernit
Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit:
Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atra
Pini ferum caput, & vento pulsatur & imbri.
Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.*

Ab hoc monte vniuersus Oceanus qui vel extra vel intra colu-
mnas Herculis est in extrema parte Mauritanie, Atlanticum
mare appellatur, quod idem & Rubrum dicitur, vt Herodotus
testatur in Clio: καὶ ἡ ἰση σελίαι ἐλάσσας ἢ τὰ λαντικὰ λαν-
μαίη, καὶ ἡ ἰση ῥῆ, μίαν ὑγχανὶ ἰσῶσαι. *Atque mare illud, quod
extra columnas Herculis est, Atlanticum vocatum idē est
quod & rubrum.* quamuis scriptum reliquit Plato in Critia
mare Atlāticum ab Atlante Neptuni filio fuisse vocatum. Hu-
ius finxerunt esse Oceanum socerum, at alii fratrem, quoniam
mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro dif-
ferentis locorum nominatur. Nam vt in Hesperis regioni-
bus Atlanticum, ita apud Septentrionem Borex expositum,
glaciale dicitur: alii mortuum vocarunt, quoniam sol & tar-
dos & imbecillos radios supra hoc mare transmittit. vbi verò
prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod ad
Austrum est, Æthiopicum & rubrum nominatur. Cū verò
altissimus sit Atlas mons ille Mauritanie, ita vt vertex cerni

non possit, ac cœlum attingere summo vertice appareat. Locus datus est fabulæ, quod Atlas is qui regnavit in Mauritania, cœlum sustineret, ut ait Æschylus in Prometheus, quem Oceani ita fratrem nominavit:

παιῖός. ὃ δ' ἦν, ἐπὶ μετὰ κασιγνήτα τύχῃ
 τέρας· Ἀτλαντες, οἱ πρὸς ἐπαρίηε τόπων
 Ἰσηκίαι· ἔρανε τε καὶ χθονὶα
 ὤμῃσι φέρειν, ἄχθος ἐκ εὐάγγελον.

Ocean. *Non sic profecto, torquet infortunium
 Atlantis inde fratris, ille pondera
 Solem ad cadentem sustinet prae grandia,
 Cœli columnam, totius terræque onus.*

Hunc montem etiam Homerus columnā nominavit in primo Odysseæ, & unā cum illo alium montem, qui non procul distat à columnis Herculis, ut est in his:

ἔχ' δὲ τε κίονας αὐτὸς
 μακρὰς, αἳ γαῖαν τε καὶ ἔρανον ἀμφὶς ἔχουσιν.
habet ille columnas

Prælongas, cœlum ac terram fulcire valentes.

Huic Hesperum quoque fratrem nonnulli addiderunt, à quo dicta sit Hesperia, qui cum montem fraternum ascendisset ad sidera specularanda, neque amplius apparuisset, creditus est in stellam lucidissimam mutatus de suo nomine vocatam. Alii dixerunt Hesperum fuisse filium Atlantis religione, iustitia, humanitate præstantem, qui à ventis repente raptus è supremis partibus montis, nullibi que inuentus, fabulæ locum dedit, quod in stellam sui nominis sit conuersus. Atque hæc ea sunt quæ de Atlante memoriæ produntur ab antiquis scripserunt. Nunc quid hæc significant explicemus.

¶ Atq; illud primum nullo pacto fieri potest, ut Atlas cœlum sustineat, sicut demonstravit Arist. in 2. lib. cœli, quia si cœlum ut sustineatur indigeat, erit graue. At non est tale, ut multis rationibus ibi ostenditur. Ipse præterea Atlas præ labore aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore est sempiternum. Scriptum reliquit Zetzes histor. 1. quintæ Chil. Atlantem Ægyptium, qui multis annis Libyco Atlante fuit antiquior, dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Ægyptios. Atque illa quæ de Hercule Ægyptio Atlanteque dicta sunt ab Ægyptiis,

gyptiis, Græci ad posteriorem & Atlātem & Herculem Alcmenæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cælum sustentandum Herculi ab Atlante patumpet datum fuisse, quia res astronomicas & stellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. Idcirco etiam Pleiades & Hyades filiae Atlantis dicuntur, quod ille prior & ipsas stellas, & quas vires exerceant, in rebus humanis observarit. Refert Pausanias in Bœoticis Polosum vicum fuisse non procul à Tanagris, in quo Atlas consedisse, & ea quæ sunt sub terra, resque cœlestes accurata diligentia inuestigasse dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuisse qui lunæ cursum observauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, unde dicta est Arcadia: quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ observationem (ut ego quidem iudico) gloriantur se natos esse. Alii observationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras Philosophus, Isacius Libycum Atlantem primum fuisse scribit, qui astrorum motus, lunæque mutationes observauerit, quem postea secutus est Thales. Alii dictum esse in fabulis existimant, quod Atlas pedes in terra habuerit, humeros ad ortum & occasum, caput ad meridiem: quod ait Aristoteles in libro de causis motuum animalium: quia indicabant mundum firma sede indigere, circa quam volueretur: nam per eam sedem transire intelligitur diameter, qui ea quæ supra nos sunt, ab inferioribus determinat. Atlantem igitur & cœlestium & subterraneorum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axem mundi ita appellarunt, quod & nomen ipsum significat: dicitur enim *ἄτλας* à particula incrementum aliquando significante & *τλήμι* *perfero* & *sustineo*, quia indefessus fit axis in mundi machina sustinenda. Columnas esse Atlantis Borealem & meridianum polum quidam censuerunt, quod ab his cardinibus mundus sustineri videatur. Atlantis filiae Hyades & Pleiades fuerunt, quia post cœli siue axis ortum & stellæ ipsæ nascuntur. Has ita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peritissimi astronomi, qui ad perpetuam sui memoriam nomina suorum filiorum astris indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi tempore Comam vocavit Berenices. Proclus in commentariis quos in Opera & Dies Hesiodi scripsit, omnium sphaerarum animas, viresque

diuinas, illas esse scripsit, quæ Pleiades vocantur: ut Celæno Saturni sit anima, Sterope sphaeræ Iouis, Merope Martis, Electra Solis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete Lunæ: quarum alix cum suis planetis, alix cum aliis Diis rem habuisse dicuntur, quod Ouid. indicauit lib. 4. Fastorum;

*Pleiades incipient humores relenare paternos,
Qua septem dici, sextamen esse solent:
Sen quod in amplexum sex hinc Venere Deorum.
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt,
Neptuno Alcyonen, & te formosa Celano;
Maïam, atq; Electram, Taygetenque Ioui,
Septima mortali Merope tibi Sisyphæ nupsit.
Pœnitet, & facti sola pudore latet.*

Cætera multa quæ de his fabulantur antiqui, prætermittenda censeui in præsentia, quia ad hanc partem suscepti negotii non attinent. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione.

CAP. VIII.

ENDYMION autem fuit Æthlii filius & Calices. Hic ut scribit Pausanias in Prioribus Eliacis, à Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta suscepisse fabulantur, cum tamen alii tres tantum filios inquam, Præonem, Epeum, ac Ætolum, filiam Eurydicen ex Asterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum suscepisse. Habuit filiam præterea Pisam, quæ Pise Olympicæ nomen dedit. Habuit Endymion filium etiam Ætolum, à quo Ætolia dicta est, cum antea Hyanthis diceretur, ut ait Demaratus in primo libro de mutatis nominibus prouinciarum & locorum, quamuis alii Mortis, alii Martis eum fuisse filium crediderunt. Huic alium filium addidit Isacius cum ita scribat: † †

Alii dicunt quod Phthir fuit Endymionis filius, quidam addiderunt illi filium Eleum, quem ex Eurycyda suscepit, qui imperauit Epeis, à quo postea vocati sunt Elei. Hunc aiunt Iouis fuisse nepotem, quippe cum Æthlius Iouis & Protogeniæ fuisset filius: qui munus id à Ioue obtinuit, ut vitæ mortisque sibi esset arbiter, ut traditum est ab Hesiodo, Acæsilao, Pisandro, Pherecyde, & Nicandro in secundo rerum Ætolicarum, & ut scripsit Theopompus in Epopæis. Fertur præterea Iupiter illum in cælum accepisse: quem, cum lunarem vitare conatus esset, deceptum ab idolo oblato ad inferos de-